

فرا ارزشیابی (۲) Meta Evaluation

جلسه : نهم

درس : ارزشیابی برنامه پیشرفته

[Education Development Center]

فهرست مطالب

اهداف کلی	۳
۱ مفاهیم فرا ارزشیابی مدل استافل بیم	۳
۱,۱ مقدمه	۳
۱,۲ مراحل فرا ارزشیابی استافل بیم	۳
۱,۳ تصور مفهومی ارزشیابی	۴
۲ مباحث اصلی در تصور مفهومی ارزشیابی در فرا ارزشیابی	۵
۲,۱ ارزشیابی چگونه تعریف شده است؟	۵
۲,۲ نتایج ارزشیابی برای چه هدفی مورد استفاده خواهند گرفت؟	۵
۲,۳ چه اطلاعاتی مورد نیاز است؟	۶
۲,۴ نتایج ارزشیابی نصیب چه افراد یا گروه هایی خواهد شد؟	۶
۲,۵ چه کسی ارزشیابی را انجام خواهد داد؟	۷
۲,۶ ارزشیابی چگونه انجام خواهد شد؟	۷
۲,۷ در ارزشیابی بر اساس چه استانداردهای قضاوت انجام می گیرد؟	۸
۳ مشکلات اجتماعی سیاسی	۹
۳,۱ مقدمه	۹
۳,۲ مشارکت (درگیر نمودن)	۹
۳,۳ ارتباط داخلی	۹
۳,۴ صحت درونی و صحت بیرونی	۱۰
۳,۵ امنیت اطلاعات	۱۰
۳,۶ روابط عمومی	۱۰
۴ مشکلات فنی	۱۱
۴,۱ مقدمه	۱۱
۴,۲ اهداف و متغیرها	۱۲
۴,۳ چارچوب تحقیق و بررسی	۱۲
۴,۴ ابزارها	۱۲
۴,۵ نمونه گیری	۱۳
۴,۶ جمع آوری اطلاعات	۱۳
۴,۷ ذخیره و بازیابی اطلاعات	۱۳
۴,۸ تحلیل اطلاعات	۱۳
۴,۹ گزارش	۱۴
۴,۱۰ خلاصه کفایت تکنیکی طراحی ارزشیابی	۱۴
خلاصه	۱۶
منابع	۱۷

شناسه جستار
عنوان جستار: فرا ارزشیابی (۲)
نویسنده: دکتر محبوبه صابر
کارشناس ارشد مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
آخرین تاریخ به روز رسانی: ۱۳۸۹/۹/۱۹
طراح آموزشی: دکتر
ویرایش: زهرا صفاری
کارشناس مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
با همکاری:
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
قطب علمی آموزش الکترونیکی
دانشگاه علوم پزشکی شیراز

اهداف کلی

در تدوین این درس اهداف کلی زیر مد نظر است:

۱. استانداردهای فرا ارزشیابی مطرح شده توسط استافل بیم

۱ مفاهیم فرا ارزشیابی مدل استافل بیم

➤ مفاهیم کلیدی

۱. یکی از مشکلات شایع در ارزشیابی روشن نبودن تصور مفهومی از ارزشیابی در ذهن ارزشیابان و مخاطبین است.
۲. در طی ۸ سوال می توان روشن نمود که آیا طراحان ارزشیابی با اطلاعات کافی ارزشیابی را طراحی نموده اند.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این نوشتار قادر خواهید بود:

۱. مباحث اصلی ذیل تصور مفهومی ارزشیابی در فرا ارزشیابی استافل بیم را لیست کنید.

۱,۱ مقدمه

انجام ارزشیابی بعلت پیچیدگی های ذاتی کار بر اساس شرایط محیط، نوع روش و ... با مشکلات متعددی همراه است. این مشکلات از یک سو باید توسط ارزشیاب شناخته شود تا قبل از طراحی با در نظر گرفتن این موارد برنامه ریزی کند از سوی دیگر باید توسط فرد فرا ارزشیابی دیده شود تا مواردی که می تواند عاملی برای کاهش جامعیت، دقت، اعتبار و پایایی کار باشد از ابتدا دیده شود.

۱,۲ مراحل فرا ارزشیابی استافل بیم

این مشکلات با توجه به نوع آن به ۶ دسته کلی تقسیم شده اند.

- ۱- تصور مفهومی ارزشیابی^۱
- ۲- عواملی سیاسی - اجتماعی^۲

^۱ -Conceptual problem

- ۳- مشکلات تکنیکی فنی^۳
- ۴- ملاحظات اخلاقی^۴
- ۵- تمهیدات قانونی و قراردادها^۵
- ۶- مشکلات مدیریتی^۶

در این گفتار به سه نوع از مشکلات ارزشیابی بطور تفصیلی اشاره خواهیم کرد.

۱,۳ تصور مفهومی ارزشیابی

مشکلات این محدوده به واسطه ی چگونگی درک ارزشیابان از مفهوم ارزشیابی ایجاد می شود. ارزشیابی یک کار تیمی است و از ابتدا بایستی بین تمام افراد گروه برای ایجاد ارتباط و مشارکت بهتر و مؤثر یک تصور روشن و دقیق از کار ارزشیابی داشته باشند.

برای شناسایی مشکلات این محدوده ۸ سؤال باید توسط ارزشیاب پاسخ داده شود.

- ۱) ارزشیابی چگونه تعریف شده است؟
- ۲) نتایج ارزشیابی برای چه هدفی مورد استفاده قرار خواهد گرفت؟
- ۳) ارزشیابی به چه سؤالاتی می پردازد؟
- ۴) چه اطلاعاتی مورد نیاز است؟
- ۵) خدمات و نتایج ارزشیابی نصیب چه افراد یا گروه هایی خواهد شد؟
- ۶) چه کسی ارزشیابی را انجام خواهد داد؟
- ۷) ارزشیابی چگونه انجام خواهد شد؟
- ۸) در ارزشیابی بر اساس چه استانداردهای قضاوت انجام می گیرد؟

➤ آزمون

- ۱- در فرآیند فرارزشیابی برای بررسی تصور مفهومی ارزشیابی کدام یک از سؤالات ذیل مصداق ندارد؟
 - الف) ارزشیابی چگونه تعریف شده است؟
 - ب) ارزشیابی به چه سؤالاتی می پردازد؟
 - ج) نمونه مورد نظر در ارزشیابی چه کسانی هستند؟
 - د) براساس چه استانداردی قضاوت صورت می گیرد؟

گزینه " ج " صحیح است

²-Socio-political problem

³-Technical problem

⁴-Moral, ethical and utility considerations

⁵-Contractual/legal problem

⁶-Management problem

۲ مباحث اصلی در تصور مفهومی ارزشیابی در فرا ارزشیابی

➤ مفاهیم کلیدی

۱. روشن نبودن تعریف هدف، رویکرد و شیوه کار از مهمترین مشکلات در ارزشیابی است.
۲. باید در ابتدای کار نوع اطلاعات مورد نیاز و گروه هدف را در ارزشیابی با دقت مشخص نمود.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این نوشتار قادر خواهید بود :

۱. در پاسخ هر سؤال مطرح شده مفاهیم آن را به تشریح توضیح دهید.
۲. مصادیق قابل طرح در مقابل هر یک از سؤالات را تشریح نمایید.

۲,۱ ارزشیابی چگونه تعریف شده است ؟

پاسخ های مختلفی به این سؤال وجود دارد. می توان ارزشیابی را اینگونه تعریف کنیم. « تعیین میزان دستیابی به اهداف » این شایعترین تعریف ارزشیابی است.

در این نوع ارزشیابی تأکید بر پیامدها واقعی است و توصیه می شود که اهداف کار میزان ارزش پیامدها را مشخص می کند. می توانیم ارزشیابی را « فرایند جمع آوری اطلاعات برای تصمیم گیری » تعریف کنیم. این تعریف بر تأثیر و بازخورد ارزشیابی بر طراحی و برنامه ریزی تأکید می کند و اساساً این تعریف بسیار وسیع تر از تعریف گذشته است.

تعریف سوم....

دو پاراگراف فوق روشن می کند که برای ارزشیابی تعاریف مختلفی وجود دارد. بنابراین در ابتدای یک کار ارزشیابی باید گروهی از متبحرین ارزشیابی را تعریف کنند چون این تعریف و مرحله آن بر مسیر و فرایند کار تأثیر می گذارد.

فرا ارزشیابی نیز این امر را بررسی می کند که آیا بین ارزشیابان برای تعریف ارزشیابی تشریح مساعی صورت گرفته و همگان به یک مفهوم رسیدند یا خیر؟

۲,۲ نتایج ارزشیابی برای چه هدفی مورد استفاده خواهند گرفت ؟

پاسخ های مختلفی به این سؤال وجود دارد و هدف است که تعیین می کند تیم ارزشیابی چه اطلاعاتی را جمع آوری کنند؟ چگونه جمع آوری کنند و چگونه گزارش نمایند؟

اگر هدف از ارزشیابی تصمیم گیری^۷ باشد آنگاه تأکید بیشتری بر مطلوبیت و سر وقت بودن اطلاعاتی که جمع آوری و گزارش می شود وجود خواهد داشت. در حالیکه اگر هدف رسیدن به مفهوم پاسخگویی^۸ باشد. فایلی از اطلاعاتی که مربوط به فعالیت های گذشته^۹ است مناسب خواهد بود.

فرا ارزشیابی هدف از ارزشیابی را بررسی می کند طبعاً همخوانی نوع هدف با چگونگی نتایج ارزشیابی مهم خواهد بود.

7 - Decision making

8 - Accountability

9 - Retrospective

❖ ارزشیابی به چه سؤالاتی می پردازد؟

این سؤال هدف و تأکید ارزشیابی را هدف قرار داده است. بطور معمول و در رویکردهای کلاسیک ارزشیابی، سؤال اصلی ارزشیابی درباره «پیامدها»^{۱۰} است. این یکی از مهمترین موضوعاتی است که ارزشیابی به آن می پردازد.

ارزشیابی ممکن است به «سنجیدن ارزش اهداف»، «طراحی های مختلف برای دستیابی به اهداف» و «تلاش برای اجرای برنامه ها» نیز بپردازد.

مثال: اگر هدف تصمیم گیری باشد تأکید اصلی در سؤالات شناخت موانع بالقوه خواهد بود در حالیکه اگر هدف پاسخگویی در اجرای یک برنامه باشد. ارزشیابی نیاز به مستند نمودن کل فرایندهای اجرایی را خواهد داشت.

فرا ارزشیاب در این بخش سؤالات طراحی شده را بررسی می کند؟ آیا سؤالات مناسب هستند؟ و آیا تمامی سؤالات که باید پرسیده شوند طراحی شده است؟

۲,۳ چه اطلاعاتی مورد نیاز است؟

علاوه بر لزوم بررسی آنکه آیا سؤالات صحیح و مناسب در ارزشیابی پرسیده می شود؟ لازم است مناسب بودن اطلاعات جمع آوری شده نیز سنجیده شود. برخی از ارزشیابی ها به قضاوت های رادیکالی می انجامد زیرا در فرایند کار تنها به خلاصه کردن اطلاعات پرسشنامه ها بسنده شده به عبارتی پس از مرحله جمع آوری اطلاعات تنها مرحله ی ورود اطلاعات به نرم افزار، تحلیل و نهایتاً خروجی های آماری خوراک اطلاعات ارزشیابی را آماده نمی کند. بلکه لازم است از گروه متبحرین و سایر منابع اطلاعاتی نیز استفاده شود.

در نهایت آنکه فرا ارزشیاب باید بررسی کند تا از وجود ترکیب متناسبی اطلاعات مانند توصیفی، قضاوت و توجیه بهره برداری شده باشد.

۲,۴ نتایج ارزشیابی نصیب چه افراد یا گروه هایی خواهد شد؟

علاوه بر آنکه فرد و گروهی که از ارزشیابی استفاده می کند باید مشخص باشد، نیازمندی های آنها و شیوه استفاده آنها از اطلاعات؛ مطالب کلیدی هستند که نوع سؤالات و گزارش دهی را مشخص می کند.

تقریباً برای تمام ارزشیابی ها بصورت غیر قابل تغییری تعداد زیادی مخاطب وجود دارد برای مثال مدرسین، محققین، مدیران، والدین دانشجویان، تأمین کنندگان مالی^{۱۱}، سیاستمداران و کلیه علاقه مندان به نتایج ارزشیابی از نوآوری در آموزش.

این روشن است که بسیار اهمیت دارد در ابتدای فرایند طراحی یک ارزشیابی باید اطلاعات مورد نیاز مخاطبین مختلف ارزشیابی را شناخت و تحلیل کرد. این نوع تحلیل مخاطبین باید در مرحله طراحی جمع آوری اطلاعات و گزارش دهی فعالیت ها انجام گردد. توجه مناسب به این مقوله سبب افزایش معیارهای رضایتمندی مانند تناسب، اهمیت، وسعت و زمان برای ارزشیابی می شود.

فرا ارزشیاب باید میزان توجه به مخاطبین در طراحی ارزشیابی را بررسی نماید.

¹⁰ - Outcomes

¹¹ - Sponsor

۲,۵ چه کسی ارزشیابی را انجام خواهد داد؟

- آیا مدرسین خودشان ارزشیابی را انجام می دهند؟ آیا فردی با تخصص ارزشیابی بکار گرفته خواهد شد؟
- آیا با شرکت هایی به عنوان ارزشیاب خارجی قرارداد بسته می شود؟
- آیا مدرس ارزشیابی را انجام می هد اما تحت نظارت یک ممیز خارجی فعالیت ها بررسی می شود؟

این سؤالات پیچیده است اما اگر تناسب هدف از ارزشیابی با ارزشیاب را هم مطرح کنیم پیچیده تر خواهد شد.

- چه کسی باید ارزشیابی با هدف تصمیم گیری را انجام دهد؟
- چه کسی ارزشیابی را با هدف پاسخگویی باید انجام دهد؟

پاسخ به این سؤالات مهم است زیرا با تغییر ارزشیاب هزینه^{۱۲}، سود^{۱۳} و مشکلات نیز تغییر خواهد کرد. استفاده از ارزشیاب داخلی ارزانتر است اما عینیت^{۱۴} و اعتبار^{۱۵} کار قربانی خواهد شد از سوی دیگر بکارگیری یک ارزشیاب خارجی که عینیت و اعتبار کار را افزایش می دهد اما هزینه و تهدیدها را هم افزایش می دهد.

فرا ارزشیاب باید چگونگی مراحل اجرای ارزشیابی را توسط ارزشیاب بررسی کنند.

۲,۶ ارزشیابی چگونه انجام خواهد شد؟

این سؤال باید با تأکید بر متدولوژی ارزشیابی پاسخ گفته شود.

مراحل ارزشیابی چه بود؟ چه مراحل برای انجام یک دوره ارزشیابی لازم است اجرا شود؟

با توجه به وجود تنوع در تصور مفهومی ارزشیابی در اجرا مراحل، گام های ارزشیابی هم تفاوت وجود دارد.

اگر بر اساس مدل میشل اسکریون^{۱۶} (۱۹۷۲) پیش رویم ارزشیابی ۹ مرحله دارد. در حالیکه مدل تایلر^{۱۷} هشت مرحله دارد و مالکوم پرووس^{۱۸} یک مدل پنج مرحله ای را پیشنهاد نموده است.

یک فرا ارزشیاب باید فرایند ارزشیابی را بشناسد و مراحل اجرایی فرایند ارزشیابی را بر اساس معیارهای کفایت تکنیکی، مطلوبیت، هزینه اثربخشی بررسی کند.

باز خورد این مجموعه اطلاعات به ارزشیاب کمک خواهد کرد تا ارزشیاب تصمیم گیرد آیا ارزشیابی طراحی شده نیاز به تغییر دارد یا خیر؟

¹² -Cost

¹³ -Benefit

¹⁴ -Objectivity

¹⁵ -Credibility

¹⁶ -Michael scriven

¹⁷ -Relph tyler

¹⁸ - Malcolm prorus

۲,۷ در ارزشیابی بر اساس چه استانداردهای قضاوت انجام می گیرد؟

در فرا ارزشیابی از ارزشیابی که بر پایه استانداردهای کفایت تکنیکی، مطلوبیت و هزینه اثربخشی است حمایت می شود. این استانداردها را در بخش ابتدایی تعریف کردیم شامل « معیار، اعتبار خارجی، اعتبار داخلی، پایایی، عینیت، تناسب، هدفمندی، اهمیت، اعتبار، زمانبندی، فراگیر بودن و هزینه اثربخشی بود.»

بر این اساس فرا ارزشیاب باید میزان و حدودی که ارزشیابی طراحی شده تا به این معیارها دست یابد را بسنجد موارد زیر باید توسط فرا ارزشیابی بررسی شود.

- اولویت ارزشیاب در مورد «معیار» کدام است؟
- کدام یک از اولویت ها مورد نظر مخاطبین بوده است؟
- چه میزان تصور مفهومی ارزشیابی با استانداردهای کفایت^{۱۹} ارزشیابی که در ذهن ارزشیابان و مخاطبین است مطابقت دارد؟

➤ آزمون

۱- ارزشیابی یک مداخله آموزشی(افزایش آموزش طب سرپایی) برای دستیاران گروه داخلی طراحی شده است با توجه به آنکه دستیاران با این مداخله مخالف بودند و دانشکده بسیار پیگیر این طرح بود. فرایند ارزشیابی توسط مرکز مطالعات طراحی و توسط دستیار ارشد اجرا شد.

الف) ارزشیاب داخلی با توجه به آشنایی با برنامه و افراد مناسب ترین انتخاب بوده است.

ب) ارزشیاب داخلی با توجه به سابقه مخالفت همکاران نامناسب بوده است.

ج) ارزشیاب داخلی با یک ناظر از دانشکده مناسب ترین انتخاب بوده است.

د) ارزشیاب اصلی از دانشکده و مشاور آن از دستیاران باشد.

گزینه " ج " صحیح است

۲- ارزشیابی اعضای هیئت علمی با استفاده از همتایان در یکی از دانشکده ها با هدف ارائه بازخورد و ارتقاء کیفیت تدریس طراحی و اجرا شد و اساتید داوطلبانه آمادگی خود را برای انجام این ارزشیابی اعلام می کردند در پایان سال مشخص شد که نتایج برای ترفیع سالانه محاسبه خواهد شد. فراارزشیاب کدام موضوع را برای رد این کار می کند؟

الف) تغییر هدف ارزشیابی لذا لزوم انعکاس تغییر در ابزارها و روش ها.

ب) به علت عدم اطلاع مشکل اخلاقی است.

ج) تغییر در اطلاعات مورد نیاز.

د) تغییر در استانداردهای قضاوت.

گزینه " الف " صحیح است

¹⁹-Standard of adequacy

۳ مشکلات اجتماعی سیاسی^{۲۰}

➤ مفاهیم کلیدی

۱. ارزشیابی‌ها فرایندهایی سنجیده هستند که به علت تاثیر در سازمان مقاومت‌های مختلفی را در افراد ایجاد می‌کنند.
۲. هفت حوزه اصلی در این بخش مطرح می‌باشد.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این نوشتار قادر خواهید بود:

۱. هفت عامل اصلی ایجاد کننده مشکلات اجتماعی سیاسی را یادکر مثال شرح دهید.
۲. اهمیت مشکلات اجتماعی سیاسی را درک کنید.

۳,۱ مقدمه

بروز این مشکلات به علت آن است که ارزشیابی در بستر فضای اجتماعی سیاسی رخ می‌دهد. لذا ارزشیاب باید با موانع و مشکلات زیادی در رابطه با گروه‌ها و سازمان‌ها روبرو گردد. در یک ارزشیابی لازم است با توجه به احتمال بروز مشکلات اجتماعی سیاسی؛ برنامه‌ای برای چگونگی روبرو شدن با آن وجود داشته باشد. در این بخش ۷ نوع از مجموعه مشکلاتی که احتمال ایجاد آن درحین فرایند ارزشیابی است را بررسی می‌کنیم.

۳,۲ مشارکت (درگیر نمودن)^{۲۱}

اولین مشکل جلب همکاری و مشارکت افرادی است که موفقیت ارزشیابی به حضور آنها بر می‌گردد. اگر فردی که در حال کار در محیط مورد نظر است را در مراحل مختلف ارزشیابی مانند مذاکره درباره معیارها، مراحل قضاوت، تدوین ابزارها و روشها درگیر نکنیم، بندرت از نتایج ارزشیابی حمایت خواهد کرد. فرارزشیاب بایستی شواهدی را که مبنی بر حضور واقعی صاحبان فرایند در طراحی مراحل ارزشیابی است را بررسی کند و از سوی دیگر نحوه مشارکت نیز برای ما اهمیت زیادی دارد.

۳,۳ ارتباط داخلی^{۲۲}

دومین مشکل اجتماعی سیاسی ارتباط داخلی است. ارزشیابی اغلب فعالیت‌های سازمان را درگیر می‌کند و این امر برای کارکنان سیستم غیر معمول خواهد بود. در بهترین شرایط این فرایندها متوقف می‌شوند مگر آنکه کارکنان بتوانند این تداخلات را تحمل کنند. از سوی دیگر اگر کارکنان نقش خود را در فرایند ارزشیابی متوجه نشوند ارزشیابان نمی‌توانند در کارشان پیشرفت نمایند و مراحل کار به سختی انجام می‌شود.

²⁰ - Sociopolitical problem

²¹ - Involvement

²² - Internal communication

فرا ارزشیاب با ایجاد این فرایند با ارزش؛ درحقیقت ارزشیابان را به سمت بررسی و اطمینان از وجود و کفایت فرایند های ارتباطی درون سازمانی سوق می دهد.

۳,۴ صحت درونی^{۲۳} و صحت بیرونی

این سومین مشکل از این مجموعه است. آیا کارکنان مجموعه به ارزشیاب نسبت به رعایت انصاف و عدالت در جمع آوری گزارش اطلاعات اعتماد دارند. به عبارت دیگر آیا ارزشیابی نسبت به همه مشتریان و شرکای سیستم بی طرف است؟ اگر در این بخش بامشکل روبرو شویم در حقیقت مطلوبیت و کفایت تکنیکی ارزشیابی تهدید شده است. برای بررسی این مشکل فراارزشیابی باید از ارزشیابان سوالاتی در مورد عوامل حمایت کننده از اطلاعات در مطالعه بپرسد. آیا افراد خارج از سیستم نتایج ارزشیابی را مورد اعتماد منصفانه و عینی می دانند؟ صحت بیرونی و درونی در حقیقت یکی از سوالات مهم و شایع و مشکل در مقابل یک ارزشیاب است.

۳,۵ امنیت اطلاعات^{۲۴}

یکی از راههای افزایش صحت درونی ارزشیابی توجه به امنیت اطلاعات به عنوان پنجمین مشکل اجتماعی سیاسی است. در این بخش به این سوال پرداخته می شود که آیا جمع آوری اطلاعات تحت کنترل کامل ارزشیاب بوده است؟ مشکل امنیت می تواند بر توانایی ارزشیاب در جمع آوری اطلاعات و لذا کفایت تکنیکی، نتایج موثر باشد. در طولانی مدت؛ کوچکترین مشکل در این بخش، انجام مراحل بعدی کار را با مقاومت جدی روبرو خواهد کرد.

۳,۶ روابط عمومی^{۲۵}

آخرین مشکل در این بخش ارتباط عمومی است. نتایج ارزشیابی اغلب برای گروه های مختلفی جذاب و جالب توجه می باشد. ارزشیاب بخواهد یا نخواهد باید با وسایل ارتباط جمعی تعامل داشته باشد و نتایج کار او در آخر توسط آنها منتشر خواهد شد. فراارزشیاب نحوه چگونگی این تعامل را بررسی می کند.

²³ - Internal credibility

²⁴ - Security of data

²⁵ - Public relations

➤ **آزمون**

- ۱- فرایند ارزشیابی برنامه ای را به شما سپرده اند با توجه به آنکه می دانید یکی از اعضای گروه فرد بسیار ذی نفوذی است. با مفهوم ارزشیابی موافق نیست. شما به عنوان یک ارزشیاب برای تسهیل کار چه می کنید؟
- الف) با انجام کار با دقت با سعی در جلب اعتماد او می کنیم.
 ب) قبل از آغاز کار با افراد مجموعه مذاکره می کنیم.
 ج) از افراد سایر گروه های آموزشی برای حمایت بهره می بریم.
 د) با نمایش امنیت بالا در اطلاعات، سعی در جلب اعتماد می کنیم.
- گزینه " ب " صحیح است**

- ۲- ارزشیابی اعضای هیئت علمی در دفاتر ارزشیابی دانشکده ها در حال انجام است. کدام یک از عوامل اجتماعی سیاسی در این فرایند اهمیت زیادتری دارد؟
- الف) روابط عمومی ب) امنیت اطلاعات
 ج) مشارکت د) ارتباط داخلی
- گزینه " ب " صحیح است**

۴ **مشکلات فنی**➤ **مفاهیم کلیدی**

۱. لازمه یک ارزشیابی کفایت تکنیکی آن است که برای اطمینان از حصول آن باید موارد متعددی بررسی شود.
۲. نه حوزه اصلی در این بخش مطرح می باشد.

➤ **اهداف یادگیری**

- شما پس از مطالعه این نوشتار قادر خواهید بود :
۱. نه عامل اصلی که می تواند سبب ایجادمشکلات تکنیکی یک ارزشیابی باشد را بیان و با ذکر مثال توضیح دهید.
 ۲. اهمیت مشکلات فنی یک ارزشیابی را درک نمایید.

۴,۱ **مقدمه**

ارزشیاب باید برای روبرو شدن با حجم وسیعی از مشکلات تکنیکی پیچیده^{۲۶} شامل نه بخشی که در این قسمت بر روی آن بحث می شود آمادگی لازم را داشته باشد. برای آغاز کار فرا ارزشیابی در این قسمت لازم است ارزشیاب یک خلاصه از برنامه ی ارزشیابی با تفصیل در قسمت برنامه های فنی برای گروه فرا ارزشیاب آماده کند.

۴,۲ اهداف و متغیرها^{۲۷}

اولین مشکل تکنیکی شناخت متغیرهایی است که باید سنجیده شود. مشکل در این مرحله دو قسمت اصلی است. مرحله اول در یک ارزشیابی ماهیت کار به گونه ای است که تعداد زیادی متغیر وجود دارد که وظیفه ارزشیاب شناخت و انتخاب متغیرها است و مرحله دوم آن است که شناخت و انتخاب متغیرها قبل از شروع مطالعه غیر عملی است چون ارزشیاب اغلب باید بتواند بتدریج در حین کار متغیرهای جدیدی را به طرح ارزشیابی خود اضافه نماید.

فرا ارزشیاب باید برنامه ارزشیابی را از جهت امکان اضافه نمودن متغیرهای جدید برای دستیابی به پایایی و هدفمند بودن ارزشیابی چک نماید. برنامه ارزشیابی باید انعطاف پذیری لازم را برای اضافه نمودن متغیرهای جدید در حین اجرای کار داشته باشد. مطالعات زیادی بر اهداف و چگونگی تعریف آن متمرکز بوده است اما متغیرهایی هستند که امکان فراموش شدن آنها وجود دارد، مانند هزینه بررسی مواد مصرفی، زمان پرسنل در برنامه و پس زمینه های اقتصادی اجتماعی دانشجویان.

۴,۳ چارچوب تحقیق و بررسی^{۲۸}

دومین مرحله در مسیر طراحی یک ارزشیابی راهنمایی تا رسیدن به یک چارچوب بررسی است. چارچوب به معنای تعریف محدوده ای است که اطلاعات از آن باید جمع آوری، گزارش و برداشت ها تفسیر گردد. در تمام مطالعات ارزشیابی، ارزشیاب باید بصورت ضمنی یا صریح از بین انواع مختلفی از چارچوب های تحقیق مانند مدل های تجربی^{۲۹}، پیمایش^{۳۰}، مطالعه موردی^{۳۱} و بازدید از محل^{۳۲} یکی را انتخاب نماید. هیچ یک از این مدل ها بر سایرین بر اساس معیارهای کفایت تکنیکی، مطلوبیت و اثربخشی همواره ارجحیت ندارد و هریک از مدل ها در شرایط مختلف می تواند بهترین انتخاب باشد.

فرا ارزشیاب باید به ارزشیاب در بررسی و انتخاب چارچوب مناسب برای ارزشیابی کمک نماید و برای این امر هدف ارزشیابی (تصمیم گیری یا پاسخگویی) و فرایند و مراحل ارزشیابی موثر خواهد بود.

۴,۴ ابزارها^{۳۳}

با توجه به هدف از مطالعه کدام یک از ابزارها و تکنیک های جمع آوری اطلاعات بیشتر متناسب هستند. علاوه بر آن آیا این ابزارها کافی هستند؟ اغلب ابزارهایی بصورت اختصاصی برای برآورده شدن نیاز و هدف یک مطالعه خاص طراحی می گردند. آیا ساخت یک ابزار جدید امکان پذیر است؟

²⁷ -Objectives & variables

²⁸ - The investigatory framework

²⁹ - Experimental model

³⁰ - Survey

³¹ - Case study

³² - Site visitation

³³ -Instrumentation

۴,۵ نمونه گیری ۳۴

چهارمین مشکل در قسمت کفایت تکنیکی نمونه گیری است. جمعیت ارزشیابی چه کسانی است؟ بزرگی نمونه تا چد حد لازم است؟ آیا می توانیم یک جمعیت را بطور تصافی انتخاب کنیم؟ آیا نمونه باید بر اساس دسته بندی متغیرها تقسیم بندی شوند؟ این سؤالات تعدادی از مشکلات مرتبط با نمونه برداری را در کار ارزشیابی نمایش می دهد. بهر حال در ارزشیابی بندرت امکان نمونه گیری تصادفی وجود دارد لذا این امر وضعیت تعمیم نتایج را با مشکل روبرو می کند.

۴,۶ جمع آوری اطلاعات ۳۵

انتخاب و آماده سازی ابزارها و نمونه گیری مراحل کار هستند اما این با جمع آوری اطلاعات متفاوت است. اغلب ارزشیابان از پرسشگرانی برای این کار استفاده می کنند. برای مثال در دانشگاه استاد به منشی بخش برای تکمیل فرم ها و برگه ها اعتماد می کند. پنجمین مورد در مجموعه مشکلات فنی بیانگر مواردی است که در جمع آوری اطلاعات ایجاد می شود و ارزشیاب باید حساس و پاسخگو باشد.

- چه کسی ابزارها به محل جمع آوری اطلاعات تحویل می دهد؟
 - چگونه می توان با وجود حضور کارکنان آزمون از امنیت آزمون اطمینان داشت؟
 - چه کسی جلسه جمع آوری اطلاعات را پایش می کند؟
 - چه کسی از شرایط برای جمع آوری اطلاعات اطمینان حاصل می کند؟
 - چگونه می توان از عدم وجود تقلب در جلسان آزمون اطمینان داشت؟
- اگر ارزشیاب نتواند پاسخ مناسبی به این سؤالات بدهد ارزشیابی به علت کیفیت اجرای برنامه جمع آوری اطلاعات غیرقابل قبول خواهد بود.

۴,۷ ذخیره و بازیابی اطلاعات ۳۶

ششمین موارد از مجموعه مشکلات تکنیکی ذخیره و بازیابی اطلاعات است. زمانی که اطلاعات جمع آوری شد لازم است به دقت آنها بررسی گردد. ارزشیاب باید اجرای قوانین و مقررات را در اجرای این وظیفه بررسی نماید اگر چه این وظیفه کاملاً بصورت روتین و معمول اجرا می گردد، اما اگر این امر بطور مؤثری اجرا نشود می تواند سبب ایجاد اختلال در اثربخشی و کارآمدی تلاش های ارزشیابی کند.

۴,۸ تحلیل اطلاعات ۳۷

تحلیل محتوا و آماری هفتمین مورد از مشکلات تکنیکی است و فرا ارزشیاب باید برنامه تحلیل اطلاعات را بررسی نماید. او باید در این فرایند تناسب شیوه تحلیل را با نوع سؤالات چک کند. آیا فرضیه بیان شده برای تحلیل اطلاعات، با دانستن این اطلاعات قابل دستیابی است؟

34 - Sampling

35 - Data Gathering

36- Data Storage and Retrieval

37 - Data Analyzing

۴,۹ گزارش ۳۸

هشتمین مورد از مشکلات تکنیکی، آماده سازی گزارش ارزشیابی است.

- چه تفاوت بین گزارش های لازم برای مخاطبین متفاوت است؟
 - چگونه باید این بخش ها را منظم نمود؟
 - چه جدولی در گزارش باید آورده شود؟
 - نگارش گزارش چقدر زمان خواهد برد؟
 - چگونه این گزارش ها را برای مخاطبین باید ارائه و تشریح نمود؟
 - مشکلات این بخش یادآوری می کند که ارزشیابی باید به ما اطلاعات بدهد؟
- بنابراین فرا ارزشیاب باید تناسب تکنیک های ارتباطی استفاده شده برای تشریح اطلاعات برای مخاطبین خاص را بررسی کند.

۴,۱۰ خلاصه کفایت تکنیکی طراحی^{۳۸} ارزشیابی

نهمین و آخرین مورد از مشکلات تکنیکی جمع بندی کفایت تکنیکی برنامه ارزشیابی است.

- آیا متغیرهای ارزشیابی شناخته شده به خوبی و تک تک دیده شده اند؟
 - آیا ساختار متناسب و قابل اجرا برای بررسی انتخاب شده است؟
 - آیا این ساختار مطابق و متناسب با ابزارها، تکنیک های نمونه برداری و پروسیجرهای تحلیل است؟
 - آیا تدارک مناسب برای جمع آوری- ذخیره سازی، بازیابی و گزارش اطلاعات است؟
 - آیا در کل ارزشیابی نتایج پایا، معتبر، عینی و قابل استفاده می دهد؟
- اگر ارزشیاب بتواند طراحی ارزشیابی را از طریق پاسخ به سؤالات جمع بندی کند او می تواند از دقت و صحت برنامه ی تکنیکی اش اطمینان داشته باشد.
- اگر چه مشکلات تکنیکی تنها مشکل یک ارزشیاب نیست اما قطعاً یکی از پیچیده ترین و بحرانی ترین بخش های ارزشیابی است.

➤ آزمون

- ۱- در ارزشیابی از یک برنامه آموزشی اغلب فرمهای نظر سنجی تمام ستون های راست یا چپ از بالا تا پایین علامت زده شده بود. بنظر شما کدام یک از عوامل زیر با بی توجهی انجام شده بود؟
الف) نمونه گیری	ب) جمع آوری اطلاعات
ج) ابزارها	د) تمام موارد فوق
- گزینه " ب " صحیح است

³⁸ - Reporting

³⁹ -Summering the technical adequacy of the design

۲- ارزشیابی از یک برنامه آموزشی با موفقیت به اتمام رسید و گزارش آن که یک فایل ۱۲۰ صفحه ای بود بر روی سایت گذاشته شد.. اگر شما این فرایند را ارزشیابی کنید در کدام یک از موارد ذیل دقت کافی مبذول نشده؟

الف) ارائه گزارش

ب) تفاوت بین گزارش برای مخاطبین مختلف

ج) در دسترس بودن گزارش

د) وسعت ارائه نتایج

گزینه " ب " صحیح است

خلاصه

با تعریف و معیارهای کلی کیفیت در فرارزشیابی (۱) آشنا شدیم. در این بخش با مجموعه‌ی کامل و مفصلی از استانداردهای کیفیت که توسط آقای استافل بیم در کتاب فرا ارزشیابی مطرح نموده اند آشنا می شویم..

استانداردهای کیفیت ارزشیابی شامل: تصور مفهومی ارزشیابی، عوامل سیاسی اجتماعی، مشکلات تکنیکی فنی، ملاحظات اخلاقی، تمهیدات قانونی، مشکلات مدیریتی است و در ذیل هر یک به طراحی سوالاتی می پردازیم که بایستی توسط ارزشیاب پاسخ داده شود؛ نوع پاسخ ارزشیاب و مستنداتی که ارائه میکند .

بایستی فرارزشیاب را در باره کیفیت کار در هر قسمت متقاعد نماید.

منابع

1. Evaluation Models Viewpoint on educational and Human Services Evaluation Second Edition, Daniel Stuffel bean
2. Meta – Evaluation by Daniel Stuffel bean Dec 1974
3. Meta – Evaluation form, worthen, 1997
4. Program Evaluation Alternative approaches and practical guidelines, third Edition, JL . Fitzpatrick . J Sanderz, Bworthen